

SUMMARY

RADOSLAV STOJANOVIĆ

»REALISTIČKA« TEORIJA U NAUCI MEĐUNARODNIH ODNOSA

U političkim naukama veoma je rašireno shvatanje da je politika proces borbe za vlast, silu i moć. Suština politike najčešće se traži i vidi u delovanju političkih snaga koje vode međusobnu borbu s ciljem postizanje dominantne uloge u društvu i nad društvom. Za otvaranje ovakvih pogleda na politiku, nauka bez sumnje najviše duguje Machiaveliju, čija se dela mogu smatrati prvim inspiratorima savremenih realističkih teorija u političkoj nauci uopšte.

Takva shvatanja su u još većoj meri dobila svoje mesto u nauci međunarodnih odnosa koja se u krilu političkih nauka razvila na Zapadu. Pri tom se može slobodno tvrditi da su takva shvatanja o međunarodnim odnosima, kao specifičnoj vrsti društvenih odnosa, mnogo češća a njihova geneza zadire mnogo dublje u istoriju političke misli. Naime, i najstarija razmišljanja o međunarodnim odnosima nose u sebi crte koje se danas sasvim jasno razaznaju u realističkim teorijama međunarodnih odnosa. Sila i odnosi koje ona određuje, najupečatljivije se ispoljava baš u istraživanju odnosa između pojedinih ljudskih društava i zajednica počev od najprimitivnijih pa do savremene države. Još u staroj indijskoj filozofiji rat je smatran »većitim poretkom stvari na ovom svetu«¹. Slično se može naići i kod grčkog istoričara Tukidida koji je u odnosima između država zapazio veliku ulogu sile i iz toga izvukao zaključak da međunarodne odnose ne određuje ni moral ni pravo već jedino i isključivo sila.² Francuski enciklopedisti J. J. Rousseau i Montesquieu pridružuju se ovakvim shvatanjima. Sila i ravnoteža sile za njih su nužnost međunarodnih odnosa. Montesquieu smatra da »Život država je isti kao i život ljudi: oni imaju pravo da ubiju u slučaju nužne odbrane a države da vode rat da bi se zaštitile.«³ Razrađujući dalje ovu misao, Montesquieu primećuje razliku kada kaže da ljudi ako žele da se zaštite od eventualnog napada mogu da traže zaštitu suda dok države moraju i da napadnu, a ne samo da se brane, ako im pretila opasnost.⁴ Pravo na rat, odnosno

¹ Dr B. M. Janković, Međunarodni odnosi u razvoju političke misli, Visoka škola političkih nauka, Beograd 1963, s. 4.

² Nav. delo, s. 6.

³ Montesquieu, *Esprit des lois*, Paris 1851, p. 114.

⁴ *Ibid.*

njegovu nužnost i potrebu u međunarodnim odnosima niko nije dovodio u pitanje od najstarijih političkih mislilaca do danas. Nepostojanje naddržavne vlasti, koja bi mogla da bude efikasni arbitar u sukobljavanju interesa država, nije dozvoljavalo povlačenje bilo kakve analogije između odnosa unutar država i odnosa koji su se odvijali između država. Suverenost subjekata u međunarodnim odnosima nije dozvoljavala mogućnost razvoja odnosa koji bi bili suprotni sadržini suverenosti. Zato su države oduvek, i zauvek dok postoje, ostavljene da same sebi pribavljaju pravdu sredstvima koja im stoje na raspolaganju, kako to zaključuje savremeni francuski pisac R. Aron.⁵

2. Među teoretičarima koji međunarodne odnose posmatraju kroz optiku sile i borbe političkih snaga za prevlast, izdvajaju se »realističke« teorije nastale u SAD posle drugog svetskog rata. One se izdvajaju kako od teorija nemačkih političkih mislilaca XIX veka⁶, koji su uzdizali silu do pijedestala opšte ljudske vrednosti i božanskog nadahnuća, tako i od teorija onih pisaca koji su primali silu kao nužnost u stanju u kome nema suprematije neke vlasti nad suverenitetom država, te su države zbog toga prinuđene da svim raspoloživim sredstvima štite svoje interese. »Realisti« polaze od »stvarnog« stanja stvari koje je rezultat nepromenljivosti ljudske prirode u kojoj dominira instinkt borbe za vlast i moć. »Politički realizam polazi od toga da je politika, kao i društvo u celini, određena objektivnim zakonima čiji se koreni nalaze u prirodi čoveka«⁷. Prema tome, zaključuje H. Morgenthau, ti zakoni su nepromenljive konstante kroz čitavu istoriju od vremena antike pa sve do naših dana.⁸

Realistička teorija međunarodnih odnosa u SAD ima značajnu tradiciju. Jedan od prvih američkih državnika i političkih mislilaca Alexander Hamilton (jedan od tvoraca američkog ustava), u svojim političkim raspravama dolazi do nekih zaključaka koji se mogu naći kod savremenih američkih realista. Na primer, Hamilton je takode isticao egoističnost ljudske prirode, prirodnu neprijateljsku težnju koja se rađa kod susednih država kao i ubeđenje da država koja poštuje moralne norme nužno žrtvuje svoje sopstvene interese.⁹ S druge strane, razvoj psiholoških pravaca u sociologiji je dao misaonu osnovu američkom realizmu u nauci međunarodnih odnosa. Lako se da zapaziti velik uticaj sociologa Vilfreda Paretoa koji smatra da se sve ljudske vrednosti uglavnom svode na materijalna dobra, moć, odnosno vlast. »Sve ostale vrednosti su u stvari, samo preruseno stremljenje za ovim jedinim pravim i univerzalnim ljudskim dobrima. Iracionalna društvena situacija ne postaje usled sukoba nespojivih različitih vrednosti, već usled nepomirljive borbe različitih grupa za što veće raspolaganje istim univerzalnim dobrima.«¹⁰ Ovakav

⁵ R. Aron, *Paix et Guerre entre les Nations*, Paris 1962, p. 84.

⁶ H. von Treitschke, *Politik*, Leipzig 1897.

⁷ H. Morgenthau, *Politics among Nations*, New York 1960.

⁸ Nav. delo, p. 4.

⁹ V. Milić, *Apologija iracionalnosti i sile, »Sociologija« 1/67 s. 11*, Vilfred Pareto, *Traité de sociologie générale*, Lausanne-Paris 1967, § 518.

¹⁰ W. T. R. Fox, *Les fondements moraux et juridiques de la politique étrangère américaine*, u studiji *Fondation Nationale des sciences Politiques: La politique étrangère et ses fondement*, Paris 1954, p. 287.

stav nesumnjivo nalazi svoje mesto kod vodećeg teoretičara »realizma« Hansa Morgenthaua koji u svom glavnom delu *Politics among Nations*, kaže sledeće: »Ma koji da su konačni ciljevi međunarodne politike, sila je uvek neposredni cilj. Državnici i narodi mogu konačno želeti slobodu, bezbednost, prosperitet ili samu silu. Oni mogu da definišu svoje ciljeve kao religiozne, filozofske, ekonomske ili kao društveni ideal. Oni se mogu nadati da će ovaj ideal ostvariti putem sopstvenih unutrašnjih snaga, putem sopstvenih unutrašnjih snaga, putem božanskog posredovanja, ili kroz prirodni razvoj ljudskih poslova... Ali kad god se one bore da ostvare svoj cilj putem međunarodne politike, one to čine kroz borbu za silu.«¹¹

Istorijski posmatrano, uzroci nastanka »realističke« teorije mogu se tražiti u dvema činjenicama: prvo, to je nesumnjiva reakcija na pacifistički i legalistički idealizam koji je cvetao između dva rata u nauci međunarodnog prava pod uticajem istorijske prekretnice u međunarodnim odnosima do koje dolazi stvaranjem Društva naroda 1919. godine. Organizacija kolektivne bezbednosti u okviru Društva naroda, kao i zaštita rata Brinad-Kellogg-ovim paktom od 1928. godine, doprinelo je tome da je međunarodnom pravu pridavan veći značaj nego što je ono imalo a Društvu naroda veće mogućnosti nego što su to dozvoljavali istorijski okviri u kojima je ono delalo. Razočarenje koje je moralo doći zbog takvog idealizovanja stvarnosti, izazvalo je odlazak u drugu krajnost, ka skoro potpunoj negaciji uloge prava u međunarodnim odnosima od strane savremenih »realističkih« teorija. S druge strane, brzina uspona SAD u međunarodnoj hijerarhiji, u kojoj one posle drugog svetskog rata zauzimaju vodeće mesto, nametalo je potrebu objašnjenja mesta i uloge SAD kao velike sile u novonastaloj konstelaciji snaga u međunarodnoj zajednici.¹² Tako se razvio jedan niz teorija: teoloških, idealističkih, legalističkih ili institucionalističkih i najzad teorija sile i realističkih teorija. Intelektualna reakcija na stanje koje je nastalo posle drugog svetskog rata nadzidavala se na temelje naučne misli nastalih u dubokoj istoriji, a neposredna posledica je upravo čitav kaleidoskop ideja, teorija, koje objašnjavaju pojave svoga predmeta istraživanja. Istorijaska uslovljenost »realističkih« teorija najbolje se ilustruje stavom Georga Kennana, jednog od eminentnih predstavnika realističke škole. On u svojim delima ističe da američka politika često nije dovoljno vodila računa o ulozi sile i nacionalnih interesa u međunarodnim odnosima, pa smatra se da je to bila greška jer se spoljna politika nikada ne sme zasnivati na legalističkom idealizmu koji poklanja suviše poverenja pravnim i moralnim principima.¹³

»Realizam« kao teorijski stav u nauci međunarodnih odnosa ima svoje posebno mesto u odnosu na druge teorije koje u središte politike stavljaju silu i borbu za moć. »Realisti« se odvajaju od njih po tome što različito određuju krajnji uzrok koji determiniše stvarnost. Oni ističu kao

¹¹ H. Morgenthau, op. cit. p. 27.

¹² Ne bismo se složili da »realističke« teorije imaju za cilj ideološko opravdanje američke politike sile u međunarodnim odnosima kako se to u sovjetskoj literaturi sreće. Vid. G. I. Tunkin, *Ideološki-skajja borba i mjeđunarodnoe pravo*, Moskva 1967, str. 74 i dalje.

¹³ G. Kennan, *Relatiies of American Foreign Policy*, Princeton 1954, p. 92.

krajnji uzrok borbe za silu stalnu i nepromenljivu ljudsku prirodu pa je prema tome nemoguće očekivati da se takva kretanja mogu izbjeći ili izmeniti u međunarodnim odnosima. Drugi teoretičari sile, kao na primer R. Aron, traži uzroke takvom stanju u nepostojanju efikasnih pravnih sankcija koje bi prisilile države da poštuju pravila ponašanja u međunarodnim odnosima.¹⁴ »Realisti«, nasuprot legalističkim ili institucionalističkim teorijama ne polaze uopšte od toga kakvo bi stanje moglo da bude u međunarodnim odnosima već se zadržavaju na tome da po svome shvatanju izlože onakvo stanje kakvo je tražeći odgovor na pitanje zašto je to tako. Oni se ne mogu složiti sa stanovištima legalista i institucionalista da je moguće isključiti silu iz međunarodnih odnosa putem razvoja međunarodnih odnosa putem razvoja međunarodnog prava i institucija koje bi razvijale međunarodnu saradnju.¹⁵ U tom smislu oni deluju na neki način »naučnije« jer odbacuju svaku normativnost u postupku naučnog pristupa objašnjenju stvarnosti. Međutim, ono što je zajedničko i za jedne i za druge i za treće, to je njihova idealistička i metafizička suština.

»Realizam« u teoriji međunarodnih odnosa upravo crpi svoju inspiraciju iz misli čuvenog američkog teologa Reinolda Niebuhra, koji je u svojim kritikama liberalističkih, legalističkih i optimističkih shvatanja, pošao od teološke koncepcije čovekove prirode koja je po dogmama hrišćanskog učenja opterećena grehom. Po njemu, čovek je egoist i sklon nasilju. Zajednice ljudi konstituisane kroz državu još su gore u tom pogledu, jer za razliku od pojedinaca, države nikada ne slede pravila hrišćanskog morala. Zato je po njemu činjenica da ne postoji država koja je stvorena i koja se održava bez upotrebe sile te zato sve teorije koje veruju u mir među narodima putem prava i koje osuđuju silu, ne mogu biti priznate kao naučne.¹⁶

Bliski prijatelj i saradnik učenika Niebuhra, Hans Morgenthau¹⁷ upravo nadograđuje na ovakvoj teološkoj osnovi svoj sistem »realističkog« pogleda na međunarodne odnose. Njegova dela predstavljaju već dugi niz godina primer i najdoslednije razrađen sistem »realističke« teorije u nauci međunarodnih odnosa.

3. Najveće i najznačajnije delo Hansa Morgenthaua *Politics among Nations*,¹⁸ ostavlja dubok utisak bogatstvom iskorišćene građe i snagom sinteze. Polazeći od toga da se države u svojim odnosima s drugim državama rukovode svojim nacionalnim interesima, a da se ti interesi mogu braniti samo putem sile, Morgenthau zaključuje da države u međunarodnim odnosima teže jednom osnovnom cilju – jačanju svoje moći. Prema tome »stremljenje ka moći je osnovna crta međunarodne politike; kao i svaka politika, međunarodna politika je nužno politika sile.«¹⁹ U spoljnoj politici država, strategija i diplomatija su samo dva vida borbe za postizanje najvećeg kapaciteta moći koji se dopunjuju. Prema tome, diplo-

¹⁴ R. Aron, op. cit., p. 580.

¹⁵ Q. Wright, *Problems of Stability and Progress in International Relations*, Berkley and Los Angeles 1954.

¹⁶ R. Aron, op. cit., p. 580.

¹⁷ R. Bosc, *Sociologie de la paix*, Paris 1965, p. 23.

¹⁸ Prvo izdanje 1948, drugo 1954, treće 1960, New York.

¹⁹ H. Morgenthau, op. cit., p. 31.

matija je forma mirnog načina borbe za silu. U savremenoj episi, države izražavaju potrebu za nasadgtonijom silabno, jatipom i realibvacc'nauch održavanja mira. Smatrajući tako međunarodne odnose samo kao procese u kojima dolazi do sticanja i deobe sile, realisti dolaze do zaključka da u njima uopšte nema mesta međunarodnom pravu jer ono u takvim uslovima ne može imati nikakvog uticaja. Međunarodno pravo je primitivno (kao u doba vojničke demokratije u kojoj su postojale neke norme koje su se nalazile negde između morala i prava u današnjem smislu reči) i prema tome ono nije kadro da odgovori svrsi tj. rešenju vrlo komplikovanih i razvijenih oblika odnosa između suverenih političkih jedinica koje se javljaju kao učesnici odnosa koje nazivamo međunarodnim.²⁰ Međunarodno pravo u vrlo ograničenom obimu sputava ambicije država. Imati puno poverenje u te kočnice i njihovu efikasnost za obezbeđenje mira, znači biti idealista. Pitanje rata i mira ne može biti rešeno ni naj-savremenijim pravnim mehanizmom – sistemom kolektivne bezbednosti. Što se pak tiče stvaranja jedne svetske države, ili svetske zajednice, to su prema Morgenthauu utopističke ideje, izuzev, što je moguće nešto učiniti na terenu tehnike, naučne saradnje i sl. Međutim jedan preporod diplomatije, koja je druga strana strategije, pa prema tome opet forma borbe za silu, može omogućiti savremenom svetu da izbegne nuklearnu katastrofu i da na miran način reši svoje sporove.

Iz ovoga pregleda teorije Morgenthaua moguće je da se zapaze osnovni temelji na kojima on izgrađuje svoj sistem. Pored osnovne determinante – nepromenljive ljudske prirode opterećene instinktom težnje za silom i vlašću – koji u krajnjoj liniji određuje međunarodne odnose, nadograđuje se zaokružena šema kretanja – interes-sila – koje se u uzajamnom odnosu katalizuju kroz ravnotežu snaga koja jedino omogućava da mir u kratkom intermecu zameni normalno stanje – sukob. U tom kratkom intermecu dolazi do stvaranja pravnih i moralnih normi koje služe državama da u stanju ravnoteže, i po njenim zakonitostima, regulišu svoje međusobne odnose. Budući da je poremećaj ravnoteže nužnost, države slede svoje interese i u sukobu ovih s normama morala i prava, interesi su ti koji prevladaju i tu ne treba imati nikakve zablude.

Realisti insistiraju na tome da je osnov spoljne politike jedne države odbrana putem sile nacionalnih interesa izraženih kroz jedinstvo teritorije, političke institucije i kulturu. Prema Morgenthauu »Ideja interesa je stvarno bit politike i nije podložna uslovima vremena i mesta.«²¹ Na taj način, smatrajući interese statičnim i nepromenljivim bez obzira na vreme i mesto, Morgenthau zatvara metafizički krug svoga teorijskog sistema, u kome formalno-logički kao posledica ostaje uloga sile uzrokovana opet nepromenljivošću ljudske prirode u kojoj je sadržan instinkt borbe za silu.

²⁰ Nav. delo, pp. 277-278.

²¹ Nav. delo, p. 8, takođe i F. L. Schumann, *The Cold War, Retrospect and Prospect*, Louisiana State University Press, 1962, pp. 11-14.

Ovaj kratak pregled teorije Morgenthaua može nam ukazati na njen osnovni nedostatak: svodenje svih političkih pojava na jednu jedinu — borbu za silu. Takva jednostranost u objašnjavanju društvenih pojava nužno vodi uproščavanju stvarnosti. Zato je i sam Morgenthau prinuđen da često odstupa od teorijskih analiza i da putem argumenata uzetih proizvoljno iz istorije međunarodnih odnosa polemiše sa svima onima koji, kako on shvata, idealistički posmatraju međunarodne odnose, tj. koji u međunarodnim odnosima vide ne samo ono što razdvaja države već i ono što ih sjedinjuje u jednom svetu u kome međuzavisnost država predstavlja stanje kakvo nužno proizlazi iz same činjenice naporedog postojanja množine država. S. Hoffmann, kritikujući realističke teorije međunarodnih odnosa, ističe da realisti ostavljaju po strani velik broj činjenica međunarodne stvarnosti tako da njihove osnovne ideje o ravnoteži snaga i prilagođavanju diplomatije postaju potpuno neprimjenjive u periodima velikih revolucionarnih promena unutar međunarodne zajednice.²²

Teorijski sistem Hansa Morgenthaua došao je do izražaja u njegovoj sledećoj knjizi, *In Defence of the National Interest; A Critical Study of American Foreign Policy* u kojoj, pored naučnih analiza, mogu se slediti i politički stavovi samog autora u nizu pitanja međunarodne politike i međunarodnih odnosa. Ova knjiga na neki način predstavlja primenjenu teoriju na praksu međunarodnih odnosa te je zato posebno interesantna, jer omogućuje da se zapazi sva nemoć »realističkog« pogleda na stvari, njegovu shematičnost i njegovu metafizičku i idealističku suštinu.

Za osnov analize u ovoj knjizi služe »gvozdeni zakoni« i »elementarne istine« u međunarodnoj politici koji, po njegovom mišljenju, determinišu ponašanje država u međunarodnim odnosima.²³ Ovi zakoni su po svojoj objektivnoj vrednosti ravni zakonu gravitacije te on izražava žaljenje zbog toga što ih neki američki državnici nisu svesni. Naročito je to slučaj u analizi odnosa SAD i SSSR. Mnogi u SAD greše (po shvatanju pisca) kada te odnose pokušavaju da objasne kao borbu dobra i zla, borbu belog i crnog, svetla i tame, a ne vide da je to u stvari borba sile i sile i da bi takva borba postojala bez obzira na ideološke razlike koje danas dele te dve velike sile.²⁴ Sledstveno svom teorijskom stavu, Morgenthau odriče svaku ulogu oblika vladavine, društvenog i ekonomskog sistema u formiranju nacionalnih interesa država pa prema tome i na njihovu spoljnu politiku. On polazi od hipoteze da je sovjetska ideologija potpuno podređena onome što su uvek bili »većiti interesi Rusije«. Primenjujući ovaj stav na posleratni sukob, Morgenthau zaključuje: »Pretpostavimo za trenutak da su Lenjin i Trocki umrli u progonstvu... a da car još uvek vlada Rusijom koja bi bila danas politički i tehnološki ista kao što je i ova današnja. Da li ko veruje da bi Sjedinjenim Državama bilo

²² S. Hoffman, *Contemporary Theory in International Relations*, Prentice Hall 1960, p. 37.

²³ *In Defence of the National Interest; A. Critical Study of American Foreign Policy*, New York 1951, pp. 135, 144, 147.

²⁴ Nav. delo, p. 219. Međutim ima i kontradiktornih tvrdjenja u ovoj knjizi na str. 191 gde kaže da se u tom konfliktu takmiče dve ideologije (od kojih je naravno ideologija SAD bolja od ideologije koju zastupa SSSR). Ne bi se moglo reći da je ovo suštinska kontradikcija ako se uzme stav Morgenthaua koji smo izložili na str. 4 (primedba 11).

svejedno da vide rusku armiju jedva sto milja udaljenu od Rajne, na Balkanu . . . Da li je neko dovoljno hrabar da prizna da bi Sjedinjenim Državama bilo svejedno kada bi ruski imperijalizam marširao napred kao što je to radio u XVIII i XIX veku pod ideološkim barjakom i podrškom hrišćanstva umesto boljševizma.«²⁵ Međutim, ova hipoteza ne znači ništa jer sve se svodi na to: šta bi bilo da je sve ostalo isto izuzev da je drugačiji društveno-politički poredak danas u SSSR. Da li se može sa dovoljno naučne hrabrosti tvrditi da ovakva promena u društveno-političkom sistemu ne bi imala nikakav uticaj na formiranje odnosa između SAD i SSSR? I konačno, da li je moguće poricati uticaj oblika i odnosa u materijalnoj proizvodnji društva na formiranje samih nacionalnih interesa država? Nesumnjivo je pak da je sasvim očigledan nedostatak svake teorije koja ne vodi računa o nizu promena koje nastupaju u razvoju ljudskog društva, promena koje menjaju u biti zahteve i mogućnosti jednog društva organizovanog u državu na jednom području koje ono zauzima na zemlji. Interesi nikako ne mogu biti večne i nepromenjive vrednosti jer se interesi stvaraju prema potrebama jednoga društva a potrebe se mogu na različite načine zadovoljavati što zavisi, kako od političke organizacije društva, tako i od tehnološkog nivoa proizvodnje na kome se dato društvo nalazi. Čak i one materijalne činjenice koje se zasnivaju na geografskom položaju jedne zemlje, a koji je najnepromenljiviji činilac u određivanju mesta jedne države u međunarodnim odnosima i koji bez sumnje utiče na formiranje određenih interesa država, gubi značaj i trpi promene u nizu oblika koji se javljaju s razvojem tehnike, kulture pa i ideologije. Kakve su samo ozbiljne promene u sagledavanju nacionalnih interesa izazvala kretanja koja su u kapitalizmu dovela do stvaranja monopola. Nisu li kolonije u tom vremenu bile osnovni interes imperijalističkih zemalja bez kojih one kao takve ne bi mogle ni opstati. Porediti ove uslove sa onima koji su vladali u feudalizmu, bez sumnje je nemoguće. Ili ako uzmemo težnje država u odnosu na promene državnih granica. Nije li sasvim lako zapaziti razlike na tom polju u vreme kada se još nisu oformile nacije u Evropi i kasnije kada formirane nacije ističu svoje zahteve koji su ubrzo formulisani u principu samoopredeljenja i kao takvi izmenili kartu Evrope za poslednjih sto godina. Može li se porediti ovo stanje s načinom rešavanja ovih pitanja recimo na Vestfalskom miru 1713. godine kojim su za dugi niz godina evropske države rešile pitanje svojih granica. Ili uzmimo famozno značenje »strategijskih granica« koje je igralo a i danas igra značajnu ulogu prilikom razgraničavanja država. Da li se recimo može tvrditi da je Rajna danas isto tako središnji interes Francuske kao što je to bio slučaj u jednom dužem vremenu u prošlom i ovom veku. Kakav strategijski značaj su imale pojedine tačke na zemljinom reljefu u vreme pre vatrenog oružja ili u kratkom ali brzom razvoju samog vatrenog oružja. Posedovanje jednog istaknutog brda sa strmim padinama imalo je velikog značaja za interes jedne države sve do kasnog srednjeg veka pa i u početku novog, sve dok razorne granate nisu zbrisale prepreke utvrđenih feudalnih visova. Američki izolacionizam XIX veka u najvećoj meri bio je definisan kao nacionalni interes zato što je američki kontinent pružao mogućnost maksimalne autarhičnosti a s druge strane, bio je skoro pot-

puno neranjiv od eventualnog napada evropskih sila. Najzad, zadržimo se na fundamentalnim interesima koji proizlaze iz nužnosti fizičkog opstanka koje naseljava jednu teritoriju na zemlji. U određenim tehnološkim uslovima jedna država može da dođe u situaciju da na njenom području više ne može organizovati takav obim materijalne proizvodnje koji bi mogao da zadovolji potrebe stanovništva. U takvim uslovima, u istoriji je dolazilo do ekspanzija većih ili manjih razmera od strane društava koja su bila prinudena da traže »životni prostor«. Međutim, napredak tehnologije proizvodnje je u jednom trenutku omogućio da se na do tada sterilnom području omogući materijalna proizvodnja dovoljna da obezbedi egzistenciju društva u pitanju a samim tim i da otkloni težnju ka traženju životnog prostora van svojih granica što je do tada smatrano svojim interesom. Takvih primera ima veoma mnogo u istoriji, počev od Huna, Avara, Slovena, kasnije Arapa, Turaka itd. Ovakve pojave mogu se slediti i u novijoj istoriji. Primer Švedske je zgodan za objašnjenje uloge tehnologije i organizacije kojom društvo raspolaže za bitne promene onoga što se može smatrati osnovnim interesom u međunarodnim odnosima. U XVII i XVIII veku izrazito ekspanzionistička, a stacionirana na jednom sterilnom tlu za ondašnji nivo tehnologije, ostaje siromašna sve do početka našeg veka, da se u naše doba na istom području razvije društvo visokog standarda proizvodnje i potrošnje. I najzad postavlja se pitanje zbog čega je bilo potrebno da se interesi država proglašavaju za stalne i nepromenljive činioce koji određuju u vrlo dugim periodima spoljnu politiku država. Razvoj nauke o međunarodnim odnosima je nametao onima koji su radili na njenom razvoju da otkriju određene veze između pojava međunarodnog života jer to jedino omogućuje postavljanje zakonitosti bez čega jedna nauka ne može da opstane. Polazeći od metafizičke pretpostavke o nepromenljivosti ljudske prirode došlo se do drugog takvog zaključka o nepromenljivosti onoga što će takva priroda morati da usvoji kao svoj interes. I najzad, da bi se odgovorilo na pitanje zašto i pored takve prirode čoveka odnosi između ljudi unutar država ne pružaju sliku stalnog nasilja, realisti ističu nedostatak pravnog sistema koji bi mogao da bude efikasan u međunarodnim odnosima. Naime, nikakav sistem pravnih sankcija i ne bi mogao da bude efikasan jer su zajednice ljudi, odnosno države, još gore od samih pojedinaca.

U odeljku pod naslovom: Uslovi za sporazumno rešavanje (str. 141-158) Morgenthau izlaže svoj osnovni stav o domašaju međunarodnog prava kroz raspravljanje o mogućnosti sporazumnog rešavanja svih pitanja koja stoje između SAD i SSSR. On zaključuje da je takvo rešenje nemoguće jer bi se SSSR pridržavao sporazuma samo u onim situacijama u kojima bi ti sporazumi odgovarali njegovim interesima i obrnuto. Naime SSSR bi postupao prema tim sporazumima upravo onako kako su sve velike sile u istoriji to činile.²⁵ »Od gvoždenog zakona međunarodne politike da pravne obaveze moraju da popuste pred nacionalnih interesom, nijedna nacija nije nikad bila potpuno imuna.«²⁶ Čisto logički ovakav stav prema međunarodnom pravu ne govori ništa. Jer ako je to

²⁵ Nav. delo, p. 77.

²⁶ Nav. delo, p. 143.

»gvozdeni zakon« onda nema potpuno i nepotpuno imunih država već se sve moraju pokoravati toj gvozdenoj zakonitosti. Drugim rečima ostaje nerešeno zašto je jedna država imuna a zašto druga država nije imuna i kad je imuna a kad to nije. Bez odgovora na ovo pitanje nauka o međunarodnim odnosima postaje izlišna pošto upravo ona mora da objasni ponašanje država u međusobnih odnosima. Čak i ako se prihvati činjenica da se društvena stvarnost može okarakterisati prvenstveno kao sukob interesa, koji proističe iz težnje za vlašću koja sve ispunjava, razlika između anarhije i jednog relativno ili potpuno izgrađenog pravnog poretka je vidljiva ako nikako drugačije ono kroz evidentno postojeće težnje da se razni sukobi interesa reše bez upotrebe sile a da činoci koji dovode do sukoba i dalje ostanu. Međutim sama činjenica da je poredak za sprečavanje upotrebe sile uspostavljen, može da izazove sagledavanje i otkrivanje nacionalnih interesa baš u održavanju toga poretka a ne njegovom negiranju. Drugim rečima, na ovaj način ne može se objasniti prevashodna uloga sile u očuvanju nacionalnih interesa već se moraju tražiti dublji uzroci primene sile ili njenog isključenja iz međunarodnih odnosa. Očigledno ostaje neobjašnjeno stanje činjenica da su uvek postojale i da postoje države koje svoje interese gledaju u očuvanju mirnog poretka u međunarodnim odnosima i države koje silom žele da sruše taj poredak. Naime, objašnjenja putem analize ljudske prirode, padaju kao nemoćna da reše ovaj problem. Izuzev ako Amerikanci kao ljudi ne ulaze u krug svih ostalih koji su opterećeni instinktom sile i težnje za vlašću. Jer, očigledno je, da po Morgenthauu postoji opasnost od kršenja sporazuma samo u slučaju da oni ne odgovaraju interesima SSSR te ih se ovaj zbog toga ne bi ni držao.

3. Takav odnos prema pravu, s kojim realisti zatvaraju krug svojih naučnih sistema, najčešće je predmet kritika upućenih realistima danas na Zapadu.²⁷ Polazeći od toga da međunarodno pravo nema nikakvog uticaja u međunarodnim odnosima, realisti bez sumnje idu u jednu krajnost iz koje je nemoguće objektivno, studiozno i naučno izvući stvarne zaključke o ulozi prava u međunarodnim odnosima. S druge strane pravnici-internacionalisti, koji se bave proučavanjem pozitivnog međunarodnog prava, često ne doprinose sagledavanju stvarnih odnosa između međunarodnog prava i politike, odlazeći u drugu krajnost, pripisivanjem pravu, samom činjenicom njegovog postojanja ili stvaranja, potpunu dovoljnost i efikasnost u međunarodnim odnosima. Tu pravnici-internacionalisti idu često i dalje od svojih kolega internih pravnika. Nije teško danas primetiti na međunarodnim skupovima da se zbog toga što je rat zabranjen međunarodnim pravom i sama reč rat kao termin isključuje iz međunarodnog prava. (Naravno, nema stručnjaka krivičnog prava koji iz svoje terminologije izbacuje reč »krađa« zato što je akcija koju ta reč obeležava, zabranjena krivičnim pravom.) Te dve krajnosti nikako ne

²⁷ Vid. M. McDougal, *Law and Power*, *American Journal of International Law* 1/52, takođe i S. Hoffinan, *Quelques aspects du rôle du droit international dans la politique étrangère des Etats*, u studiji *Fondation Nationale des Sciences Politiques, La politique étrangère et ses fondements*, Paris, 1954.

doprinosu da se razume odnos prava i politike u međunarodnim odnosima te bi zato bez sumnje nauka o međunarodnim odnosima morala da posveti više pažnje ovom pitanju.

Nepostojanje poretka koji bi bio održavan putem jednog naddržavnog aparata vlasti, u međunarodnim odnosima je stvaralo bitno drugačiju situaciju od one koja je vladala unutar država. Države kao izraz političke organizacije društva koje je sačinjava, nisu samo suverene u političkom smislu reči već njihova društvena autarhičnost otežava stvaranje jedne međunarodne zajednice u okviru koje bi one mogle ostvarivati svoje potrebe i mogućnosti kroz zajedničko i usaglašeno delovanje svih članova te zajednice. Pošto je autarhičnost bitna karakteristika svakog društva, onda su i odnosi između društava morali biti zasnovani na političkom suverenitetu svakog od njih. Takva suverenost je naravno dovodila do primene svih sredstava korisnih za ostvarenje interesa koji su proizlazili iz same društvene autarhičnosti. S druge strane, ta autarhičnost nije, niti može biti apsolutna. U zavisnosti od stepena veza između politički suverenih društava, razvijao se i stepen autarhičnosti koja je u tom obimu uzrokovala i oblik odnosa a u zavisnosti od mogućnosti za ostvarenje koristi koje je svako pojedino politički razgraničeno društvo na zemlji nužno tražilo van granica prostora koje je naseljavalo i u okviru koga je razvijana materijalna proizvodnja kao osnova toga društva. Iz toga je kao posledica proizašlo stanje u kome su sve radnje izvan jednog društva, a preduzimane u odnosu na druga društva, bile sračunate na postizanje koristi za onog ko ih preduzima, i u isto vreme, što je često bio slučaj, protiv onoga prema kome se preduzima. Jasno je da su te radnje uvek imale karakter sile onda kada su bile upravljene protiv bilo koje druge strane u tim odnosima. Jasno je takođe, da su takve radnje bile preduzimane samo onda kada su se pomoću njih mogle ostvariti potrebne koristi. Drugim rečima, odnosi sile i borbe za moć i prevlast u međunarodnim odnosima su posledični oblici ispoljavanja politike u međunarodnim odnosima a koji se u suštini zasnivaju na osnovnoj protivurečnosti koja nastaje između jedinstva prirodnih uslova za razvoj materijalne proizvodnje kao osnove ljudskih društava na čitavoj zemljinoj kugli i političkih granica koje te uslove dele na veći ili manji broj politički suverenih društava.

Autarhičnost svakog pojedinog društva nužno se sužava međuzavisnošću koja nastaje između njih. U tom sklopu međuzavisnosti i autarhijskog postulata, nastaju različiti oblici jednačenja težnji (koje proizlaze iz antarhije) i mogućnosti (koju određuje stepen i oblik međuzavisnosti). Neophodnost jednačenja težnji i mogućnosti može da dovede do niz oblika kroz koje se ono vrši a krajnje dve tačke tih odnosa su nesumnjivo sukob i saradnja. Poći od toga da je samo sila sredstvo koja rešava pitanja odnosa između suverenih društava je bez sumnje negiranje čitave istorije međunarodnih odnosa. Mir među narodima je postojao i postoji, te politika među narodima poznaje bezbroj metoda kako za otklanjanje sporova i sukoba mirnim putem tako i za razvoj metoda saradnje u jednačenju težnji i mogućnosti. Jedno od takvih sredstava je nesumnjivo i međunarodno pravo.

Između prava i politike postoji nerazlučiva veza, tj. pravo je u svom ispoljavanju neposredni proizvod politike jer ono nastaje kroz sučeljavanje političkih snaga jednog društva bilo internog ili međunarodnog. Unutar država je jasno vidljivo da se politička snaga koja nameće svoja pravila zasniva na ekonomskoj snazi klase koja ima odlučujuću ulogu u društvu. U međunarodnoj zajednici klasna suština političkih snaga je posredno vidljiva jer se ona prelama kroz klasnu strukturu političkih jedinica koje se nalaze u međusobnom odnosu. U krajnjoj analizi i u tom odnosu zastupljen je klasni interes snaga koje su na čelu subjekata tih odnosa, ali je on više ili manje modificiran uticajem prirodnih uslova prostora na zemlji koje to društvo zauzima, a unutar kojeg klasa na vlasti može imati povoljne, manje povoljne ili nepovoljne ulove za razvoj svoje eksploatacije kroz materijalnu proizvodnju i njene mogućnosti datog trenutka. Tako je evidentna pojava sukoba ili saradnje istoklasnih društava u međunarodnim odnosima, što upravo govori o velikoj ulozi produkcionih odnosa u međunarodnim odnosima. Sasvim je jasno da će i sukob i saradnja biti rezultat stanja koje postoji unutar samostalnih društava, uslova materijalne proizvodnje koja najneposrednije određuje i klasnu strukturu tih društava, njihove potrebe i mogućnosti koje se kroz međunarodne odnose ispoljavaju kroz isticanje nacionalnih interesa.

U uslovima međunarodnog života, društva neposredno ispoljavaju svoju volju kroz različite oblike njihove političke organizacije. Zato je organizacija političkog sistema društava koja stupaju u međusobne odnose, veoma značajan činilac u međunarodnim odnosima. Sama činjenica da se kroz taj sistem održava i sama volja vladajuće grupe društava u pitanju, ukazuje na problem utvrđivanja determinanti koje uzrokuju određeno ponašanje. U tom isprepletenom odnosu materijalnih i subjektivnih činilaca, međunarodno pravo nalazi svoje mesto kao instrument jednog poretka koji nesumnjivo nastaje kao rezultat usaglašavanja težnji prema mogućnostima u međunarodnim odnosima. Ovo usaglašavanje ima svoje povratno dejstvo i na unutrašnji politički sistem koji, često pod pritiskom stanja odnosa na međunarodnom planu, trpi promene koje dovode i do promena u strukturi političkog sistema vlasti menjaajući u njemu sistem odlučivanja koji u datom trenutku nije bio adekvatan zahtevima koje je ta država postavljala u međunarodnim odnosima. Na taj način se međunarodno pravo pretvara u instrument poretka (i kao takvo je realno postojeća činjenica), u kome dolazi do jednačenja interesa i mogućnosti i kao takvo ono je rezultat kompromisa.

Kompromis nije osnovno obeležje prava već pravo određuje konačna snaga vladajuće klase da svim sredstvima nametne svoju volju. (Ovo je samo u krajnjoj analizi, inače i u unutrašnjem pravnom poretku kompromis je taj koji održava poredak do jedne granice iza koje se tek pojavljuje monopol nasilja kojim raspolaže vladajuća klasa u trenutku kada bi kompromis značio negaciju njene vladajuće pozicije u društvu.) Ovo ukazuje na to da svaka analogija između međunarodnog i unutrašnjeg prava nema nikakve svrhe. I šta više, svaka takva automatska analogija je pogrešna, jer međunarodna zajednica nije isto što i društvena zajednica, jer su njeni subjekti politički suverene

društvene zajednice, nemoguće je izvršiti poređenje a bez štete za međunarodno pravo. Kao što je pogrešno izvoditi analogiju između međunarodnog i unutrašnjeg prava isto toliko je pogrešno porediti društvo organizovano u državu s međunarodnom zajednicom. Automatsko poređenje Veberove klasifikacije društvenih grupa na »zajednicu« i »društvo«, sa stanjem u međunarodnim odnosima (kao što to čini G. Schwarzenberger) upravo dovodi do zaključaka koji moraju biti pogrešni. Jer ako se po Veberovom shvatanju zajednice, pokuša tumačenje međunarodne zajednice, onda se bez sumnje može zaključiti da međunarodna zajednica nije uopšte zajednica već »društvo« odnosno skupina u kome, prema tome, ne mogu nestati odnosi iz kojih proizlaze razumevanje i puna saglasnost članova zajednice. Međunarodna zajednica ne može se nikako drugačije razumeti već kao politički sistem izgrađen od strane samih država. Zbog toga, smatramo, prenošenje socioloških objašnjenja na međunarodne odnose gubi svaku svrhu ako ona ne služe samo objašnjenju političkih fenomena društvenih odnosa uopšte i međunarodnih odnosa kao specifične vrste društvenih odnosa.

Sociološkom analizom nesumnjivo se može doći do uloge prava uopšte pa i u međunarodnim odnosima. Teško je naći danas sociološku teoriju koja pripisuje pravu determinatnu ulogu u društvu i njegovim pojavama. Zato je još čudnije ako postoje teorije koje, služeći se sociološkom metodom, zaključuju da upravo nedostatak prava u međunarodnim odnosima pospešuje procese sile i te odnose upravo svodi na silu. Analiza koja negira ulogu međunarodnog prava mora da pođe i od toga kakva je uloga prava uopšte u društvu. Jer u krajnjoj liniji, ni pravni poredak unutar država, niti pak međunarodnopravni poredak ne određuju društveni mir već samo pravno regulišu stanje koje je materijalnom osnovom određeno da postoji; drugim rečima, pravni poredak je posledično stanje odnosa koji se zasnivaju na određenoj osnovi društva uopće. Efikasnost samog pravnog poretka neće izmeniti nepomirljive protivurečnosti koje nastaju u procesu evolucije društva te svaki razgovor o ulozi prava mora da se završi na nivou saznanja o stanju i obliku društvenih odnosa koje ono treba ili može da reguliše. I ako su ovi zaključci rezultat krajnje analize, može se reći da oni više važe za međunarodno pravo nego za unutrašnje. Tu se mogu porediti unutrašnje i međunarodno pravo i izvlačiti zaključci o stepenu razvijenosti jednog i drugog, kao i širini pitanja koja jedan ili drugi poredak regulišu.

4. Odnos posledičnog i suštinskog u političkim naukama je vrlo daleko od toga da bude na jedinstven način rešen. Nerazvijenost društvenih nauka uopšte nije dozvolila da se u većoj meri otklanjaju zakonitosti koje vladaju u društvu te smo zato u mogućnosti da u političkim naukama susretnemo niz pravaca, škola i sistema zasnovanih na različitim teorijskim stavovima. Međutim, kada je reč o međunarodnim odnosima, mora se reći da su političke nauke na tom polju na Zapadu uspele da dođu do vrlo jednostranih zaključaka ističući da sila dominira političkim životom međunarodne zajednice. Veliki značaj sile je jedina značajna činje-

nica koju je politička nauka na Zapadu najdoslednije izvukla iz iskustva,²⁸ te pomoću nje teži da objasni sve pojave iz sve druge činioce koji mogu imati nekog uticaja u međunarodnim odnosima.

»Realistička« teorija u međunarodnim odnosima nesumnjivo ima svoj značaj za pronicanje u probleme međunarodnih odnosa. Njen značaj je prema tome nesumnjiv u razvoju nauke o međunarodnim odnosima bez obzira na jednostranost, shematičnost i njenu idealističku suštinu. Nastala kroz kritiku racionalističkih liberalističkih, utopijskih i idealističkih shvatanja, ona je, oslanjajući se na analizu stanja koje su pred sobom imale, otišla u drugu krajnost predimenzioniranjem determinantne uloge sile u međunarodnoj politici.

S druge strane, ne može se zanemariti činjenica da ova teorija operiše sa jednim ogromnim empirijskih materijalom koji, bez obzira na to što se koristi u svrhe dokazivanja jednog jednostranog i shematskog teorijskog stava, pruža ozbiljne mogućnosti pred nauku o međunarodnim odnosima. Naime, može se slobodno tvrditi da upravo ova teorija pruža velike mogućnosti sagledavanja jednog osnovnog epistemološkog problema koji se danas pred ovu nauku postavlja: Da li ova nauka može da se izgradi kao jedna uopštavajuća (teorijska) naučna disciplina ili je nužno da se ona i dalje drži na nivou deskriptivnosti ili samo istorijskog proučavanja. Ova teorija upravo pokazuje manjkavost kako deskriptivnog tako i istorijskog metoda proučavanja međunarodnih odnosa i ukazuje na zahtev da se ova oblast društvenog života mora temeljnije proučiti jer zahtevi savremenosti nameću sagledavanje većeg značaja međunarodnih odnosa u razvoju čovečanstva nego što je to do našeg veka bio slučaj. Na ovom polju danas se vode ozbiljne diskusije a »realistička« teorija ovim raspravljanjima daje ozbiljan doprinos. Ona ukazuje na mogućnost teorijskog proučavanja međunarodnih odnosa kroz koje ova nauka treba da istraži zakonitosti pojava u ovoj oblasti društvenog života. Može se primetiti da zakonitosti koje služe stvaranju »realističke« teorije nisu prihvatljive, ali zbog toga se ne može poricati mogućnost teorijske obrade međunarodnih odnosa. To može samo da bude znak nezavršenosti ove nauke koja još nije uspeła da otkrije zakonitosti u oblasti koju istražuje. Smatramo da je doprinos »realističke« teorije na ovom polju nesumnjiv.

Najzad postavlja se pitanje društvene funkcije »realističke« teorije. Nesumnjiva je njena ideološka obojenost i doktrinarna pristranost. Uz te činjenice, njeni osnovni teorijski stavovi mogu da imaju negativne posledice u formiranju sistema mišljenja, koji preko političkog sistema vlasti može da ima uticaja na razvoj međunarodnih odnosa u kojima subjektivni činilac može ozbiljno delovati u pospešivanju kretanja, koja imaju u materijalnoj osnovi uslove, za penetraciju politike sile u međunarodnom životu. Zato se pred marksističku nauku o međunarodnim odnosima postavljaју ozbiljni zadaci u ovoj oblasti a ona ih još nije produbljije zahvatila.

²⁸ E. Giraud, Le droit international public et la politique, Recueil des cours, 1963/III, p. 475. (tom

»REALISTIC« THEORY IN THE SCIENCE OF INTERNATIONAL RELATIONS

SUMMARY

Among theories which international relations view through the strength and struggle of political powers for predominance, there have separated »realistic« theories appeared in the USA after world war II. These theories separate themselves by explanation of the utmost cause which causes that power is fundamental determinante of the behaviour of states in international relations. According to them, that utmost cause is in unchangable human nature burdened by struggle for domination and power in society. Out of such theoretical attitude there comes out also the system of realistic theory which closes the circle of international relations reducing them to the struggle for power by means of which they realize national interests as unchangable values through long periods of history. In this way the realistic theory creates statistic picture of international life. This static state represents its fundamental feature out of which its fundamental failures result.

Neglecting many other factors which equally influence upon the formation of interests of states as well as upon forms of relations in the international community by means of which these interests are realized, realists do not see that states come into mutual relations, both through collaboration and through conflict. Such one-sidedness of explaining social phenomena necessarily causes ruining of reality. Therefore realists often must retreat from their theoretical analyses and that by means of facts, freely taken from the history of international relations, they polemize with all those who, as they think, idealistically view upon international relations, i. e., who in international relations see not only that what divides states but also that what connects them.

Not existing of order which would be supported by one overstate apparatus of authority (the fact often used by realists trying to prove that in international relations power has dominant role in realizing national interests), in international relations created essentially different situation than that one which was in states. States as an expression of political organization or society which makes them, are not only sovereign in political sense of the world, but their social autarchy makes difficult creating one international community in the frame of which they could realize their necessities and possibilities through common acting agreed by all members of the community. Because autarchy is a fundamental characteristic of every society, then also relations between societies though to be founded upon political sovereignty of each of them. Such sovereignty has, of course, led to the application of means which were useful for realization of interests which were coming out from the social autarchy itself. On the other side, this autarchy is not and cannot be absolute. Dependent on the degree of connections between politically sovereign states there has been also developing a degree of autarchy which in such a degree caused also the form of relations and dependent on possibilities for creating some profit, which each politically fixed society on the earth has necessarily looked for out of the boundarics of space which has been settled by them and in the frame of which material production has been organized as a basis of that society. Out of that resulted a state wherein all actions out of one society, and undertaken on the part of other societies, were aimed at the achievement of benefit for that one who undertakes them, and at the same time, what happens often, againts that one towards whom it is undertaken. It is clear that those actions always had character of power when they were directed against any other side in those relations. It is also clear that such actions were undertaken only then when by means of them necessary benefit could be realized. In other words, relations between power and struggle for power and dominance in international relations are consequent forms of expressing politics in international relations, and which essentially found upon a fundamental controversy which appears between the unity of natural conditions for the development

of material production, as the basis of human societies on the whole earth, and political boundaries which divide these conditions into greater or smaller number of politically sovereign societies.

Because the relation of the resultative and the essential one is not in political sciences uniformly settled, the existing of many of theories is a necessary supposition. In that complex, one can say, that also realistic theory of international relations, although one must point out its harm in the formation of political opinion of one society, gives its contribution to further development of the science about international relations.

(Translated by S. Paleček)

Neglecting many other factors which equally influence upon the formation of interests of states as well as upon forms of relations in the international community by means of which these interests are realized, realists do not see that states come into mutual relations, both through collaboration and through conflict. Such one-sidedness of explaining social phenomena necessarily causes coming of reality. Therefore realists often must retreat from their theoretical analyses and that by means of later theory taken from the history of international relations they begin with all those who, as they think, idealistically view upon international relations, i. e., who in international relations see not only that what divides states but also that what connects them.

Not existing of order which would be supported by one sovereign state of superiority (the fact often used by realists trying to prove that in international relations created has dominant role in certain national interests), in international relations created essentially different situation than that one which was in states. States as an expression of political organization or society which makes them, are not only sovereign in political sense of the world, but their social activity makes difficult creating one international community in the frame of which they could realize their necessities and possibilities through common acting agreed by all members of the community. Because activity is a fundamental characteristic of every society, then also relations between societies though to be founded upon political sovereignty of each of them, such societies have of course, led to the application of means which were useful for realization of interests which were coming out from the social structure itself. On the other side, this activity is not and cannot be absolute. Dependent on the degree of connection between politically sovereign states there has been also developing a degree of activity which in such a degree caused also the form of relations and dependent on possibilities for creating some point, which each politically fixed society on the earth has necessarily looked for out of the boundaries of space which has been settled by them and in the frame of which material production has been organized as a basis of that society. Out of that resulted a state wherein all actions out of one society and undertaken on the part of other societies were aimed at the achievement of benefits for that one who undertakes them and at the same time what happens often, against that one towards whom it is undertaken. It is clear that those actions always had character of power when they were directed against any other side in those relations. It is also clear that such actions were undertaken only then when by means of them necessary benefits could be realized. In other words relations between power and struggle for power and dominance in international relations are consequent forms of expressing politics in international relations, and which essentially found upon a fundamental controversy which appears between the unity of natural conditions for the development